

Intervenció d'Aureli Argemí*

1. Abans d'encetar la meua intervenció, voldria precisar que dono per descomptat que entenem la paraula *nacionalitat*, mot que encapçala el títol de la taula rodona, com si fos sinònim de *nació*. No interpreto aquesta paraula, per tant, en el sentit limitador que la Constitució espanyola dóna al concepte de nacionalitat quan es refereix, ni que sigui indirectament, al poble català. Igualment dono per descomptat que en els mots *cultura catalana*, que també figuren en el títol de la taula rodona, hi trobem implícitament inclòs tot allò que en podríem dir el conjunt de coneixences, tradicions, formes de vida i llengua pròpia que ens caracteritzen com a poble o nació diferenciats.

Precisat això, voldria encara puntualitzar que haver de parlar de l'«Europa futura» —expressió corresponent a l'última part del títol de la taula rodona— és com haver de dissertar sobre un tema carregat d'interrogants i incògnites. És ben sabut, a casa nostra i a fora, que corren molts pro-

* Aureli Argemí i Roca va ser secretari de l'abat de Montserrat Aureli M. Escarré a Itàlia de 1965 a 1968. És fundador del Centre Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionals (CIEMEN), del qual és president. El 1981 va ser cofundador de la Crida a la Solidaritat en Defensa de la Llengua, la Cultura i la Nació Catalanes i el 1985, de la Conferència de Nacions Sense Estat d'Europa (CONSEU). Dirigeix la revista *Europa de les Nacions*, el mitjà digital *Nationalia* i també el Programa Mercator.

jectes, alguns fins i tot contradictoris, que afecten, d'una banda, la mateixa noció territorial d'Europa —on comença i on acaba Europa?— i, de l'altra, afecten pròpiament el futur d'una certa Europa, la Unió Europea, dintre de la qual la nacionalitat i la cultura catalanes estan més directament inserides. Remarco que és en aquesta part concreta d'Europa que fixaré la meva atenció.

2. Quin futur tenim els catalans dins de la Unió Europea? La resposta ha de ser, per força, suspesa als aires. Simplement, perquè estem en presència d'un gran ventall d'opinions, davant d'un horitzó ple de núvols, particularment després que l'anomenada Constitució europea ha entrat en via morta, com s'ha comprovat aquests últims dies en la reunió d'estats que l'han signada fins ara, a Madrid. I, també, després que la gran majoria de propostes catalanes adreçades als autors d'aquesta Constitució no hagin tingut el ressò que n'esperàvem o, millor dit, hagin caigut gairebé en el no-res. Tanmateix, ens queda sobretot un argument que ens ajuda a pensar, amb un cert optimisme, sobre el nostre futur europeu: més enllà dels projectes i de les versions oficials sobre el futur d'Europa, els catalans hem demostrat prou la nostra vocació europea; sovint hem dit i repetit que Europa és el nostre destí (expressió de la presa de consciència que val la pena apostar pel nostre futur en clau europea i posar-hi els esforços que calguin per fer-lo possible). Sota aquest punt de vista, el mot *Europa*, almenys per una bona part dels catalans, està associat a alternatives realitzables que, a més, ens haurien de sostreure d'unes traves de tipus estatal que ens ofeguen. I, com a conseqüència, el mot *Europa* ens suggereix que és a la seva llum, a la llum dels processos que la van transformant, que ens hem de redefinir nacionalment i que hem de comportar-nos culturalment, per entrar de ple en un món ampli, obert, dintre del qual podrem respirar, en tant que nació o col·lectiu distint, amb completa llibertat.

3. Altres intervencions en aquest simposi ja ho han recalcat, però em sembla que és oportú tornar-ho a recordar: les preguntes concretes que els catalans, en general, ens fem de cara al nostre futur europeu acostumen a rebre una sèrie de respostes que es mouen entre dos pols, el de la utopia i el de l'anomenat *realisme*, i també entre dos sentiments, el de l'esperança i el de la frustració. Enmig d'aquest complex panorama, voldria referir-me a un cert fil conductor que arrenca d'un ahir ja molt llunyà, ens fa entendre l'avui i ens condueix cap al demà. Segurament, de fils conductors n'hi ha un bon grapat. Haig de confessar, d'entrada, que n'he escollit un que, al meu entendre, ens indica, com el que més, citant una dita popular, què volem ser quan siguem grans. Aquest fil conductor ens mostra, abans de tot, que, entre els catalans, s'ha mantingut sempre el convenciment que l'Europa del futur, per més que són molts els actors no catalans que la dibuixen i condicionen, depèn també de nosaltres, com a poble i ciutadans europeus. Depèn de nosaltres que sigui d'una manera o d'una altra per a la nació catalana. En altres paraules, per construir un nostre lloc dintre d'Europa, gairebé tot ho

hem de construir amb el nostre esforç, sense esperar regals de ningú que tingui algun poder decisor, però comptant amb aliances, que hem d'anar teixint. Subratllo aquesta responsabilitat que ens cal assumir en primera persona. Va lligada a la importància que, tradicionalment, els catalans hem atribuït al voluntarisme i, més recentment, a la necessitat de constituir-nos en un *lobby* o grup de pressió per arribar a obtenir el que, col·lectivament, volem i que cap poder establert està disposat a donar-nos, ni gratuïtament ni de bona gana.

4. Un exemple emblemàtic de com els catalans ens hem construït la idea sobre el nostre futur europeu ens la donava, entre altres, una iniciativa de vella data: poc després d'haver-se acabat la Segona Guerra Mundial, quan arreu d'Europa sorgien veus que parlaven de reconstruir el nostre continent arrasat per les bombes, que Europa havia de reprendre la història amb l'horitzó de superar els conflictes seculars amb la unió, la democràcia, la pau, la prosperitat, amb l'esforç compartit d'esdevenir modèlica en la convivència entre els pobles lliures, etc., als Països Catalans també s'alçaren veus reivindicatives de la mateixa Europa, de la qual, però, el poble català, com a tal, se'n sentia, d'entrada, injustament exclòs. Ja el 1945, l'any de la fi de la guerra, diverses personalitats catalanes, en nom propi i, segons que confessaven, d'altres «setanta-cinc mil catalans», adreçaven als governs dels estats fundadors de l'ONU un document titulat *Apel·lació*. En ell, a més de proclamar-se europeus de pedra picada, reclamaven ajuda internacional perquè el poble català fos deslliurat de la dictadura franquista. D'aquesta manera, en el context de reconstrucció europea, el poble català podria «recobrar», mitjançant l'exercici del dret a l'autodeterminació, «la seva sobirania nacional» i, amb ella, el seu dret de figurar en el «nou Mapa d'Europa» en tant que país lliure; condició i garantia perquè hi hagués pau dintre de la península Ibèrica i perquè la Carta Definitiva de les Nacions del Món, proposada pels mateixos fundadors de l'ONU, no continguéssin —diu textualment l'*Apel·lació*— «errors irreparables». Era necessari, precisava aquest document, que el problema nacional dels catalans fos ben solucionat ja, amb el benentès que no era un mer «problema d'Espanya», perquè, pròpiament, era «un problema europeu». Insistia l'*Apel·lació*: «el poble català està disposat a acceptar els sacrificis que la reorganització d'Europa li demani», sempre que, però, els sacrificis li serveixin de plataforma per recuperar les llibertats arrabassades.

El ressò d'aquesta actitud i d'aquestes reivindicacions fou gairebé nul. Amb tot, marcaron un estil, un ideari, uns objectius, que s'han anat reproduint cada vegada que el tema del nostre futur europeu s'ha plantejat. Una prova que aquesta actitud i aquestes reivindicacions foren una llavor ben plantada en un camp fèrtil fou que un nombre representatiu de catalans es manifestessin atents, des dels seus indicis, als processos que portarien un bon nombre de països europeus al que avui coneixem com Unió Europea. Ja el 1949, any de la fundació del Consell d'Europa, apareixia el grup promotor del Consell Català del Moviment Europeu, moviment federat a altres consells de les mateixes característiques esparsos pel nos-

tre continent. Les seves finalitats eren, i ho continuen sent, que els catalans estiguin ben integrats en una Europa «que avanci decidida vers una veritable unió política»; una Europa estructurada amb criteris federals i on els «ciutadans europeus siguin els seus protagonistes i se'n sentin cada vegada més». «Defenseu» una Europa —llegim en el díptic de presentació del Consell— en la qual despuntin «la democràcia, la llibertat, el benestar social i material en el conjunt dels seus pobles»; una Europa que s'assumeixi com una realitat «plurinacional, pluriètnica», etc. I, més específicament, pel que fa als catalans, que sigui «una Europa més oberta a la Mediterrània i que garanteixi la pau i l'estabilitat en la zona».

En la mateixa línia, el 1956, diverses personalitats catalanes van redactar i enviar a l'ONU un llibre blanc, en el qual protestaven perquè dintre de l'Europa Occidental, quan ja s'apuntaven les grans línies del que serien les Comunitats Europees, hi havia un poble, el poble català, que continuava sobrevivint amb els seus drets no reconeguts. Mentre aquesta situació es mantingui —llegim en el llibre— «a Europa no hi haurà pau, perquè la pau és indivisible, com ho és la llibertat dels pobles». Per tant, si l'ONU ofereix el seu suport a la reconstrucció d'Europa, l'ha de brindar també al restabliment de les llibertats dels catalans, membres d'un poble europeu.

Des del 1957, és a dir, des de fa exactament cinquanta anys, Europa entrava en una nova fase històrica, en ser signat per diversos Estats, el Tractat de Roma, fonament jurídic del que actualment és la Unió Europea. Contemporàniament, en molts punts de la geografia catalana, es tornaren a sentir veus, sempre sufocades per la censura franquista, que expressaven l'esperança catalana de poder contribuir, com a poble europeu distint, a la construcció d'aquesta nova Europa, ja més amb cara i ulls. No repasso ara les iniciatives que, des d'aleshores, anaren succeint-se en aquesta perspectiva. Com ja s'ha dit en altres intervencions, existeix una llarga llista de llibres, articles, estudis, publicats o no, que tracten d'aquesta qüestió i ens proven com una notable quantitat de catalans no s'han cansat d'apostar, des de diferents tribunes, per un futur col·lectiu europeu que vagi més enllà de les encotillades fronteres espanyoles.

La decisió d'anar sempre endavant cap al futur europeu, per més tempestes que s'hagin d'afrontar, s'ha cristal·litzat, els últims anys, en diferents iniciatives. N'esmento una, pel seu contingut institucional i perquè ha anat creixent fins a esdevenir un signe evident de l'opció diguem-ne *oficial europea*, elegida no solament per la societat civil sinó també pel Govern autònom de Catalunya. M'estic referint a la fundació, el 1982, del Patronat Català Pro Europa, entitat fundada per a visualitzar millor què volen, què esperen i què aporten a Europa els catalans, a través de les seves institucions representatives. Perquè, com deia el president de la Generalitat, Pasqual Maragall, en la celebració dels vint-i-cinc anys del Patronat, «la Generalitat és també Europa, fa Europa». I la consciència que estem fent Europa, expressada mitjançant un òrgan que s'ha convertit darrerament en una mena d'ambaixada, defineix també el nostre futur.

Una altra iniciativa que em sembla important d'esmentar —aquesta protagonitzada estrictament per la societat civil— fou la portada a terme pel CIEMEN, juntament amb les més de mil associacions adherides al moviment popular Crida a la Solidaritat, en Defensa de la Llengua, la Cultura i la Nació Catalanes. Fou, concretament, el CIEMEN (associació que tinc l'honor de presidir) la principal entitat que va impulsar, els anys vuitanta i començaments dels noranta del segle passat, una sèrie de campanyes d'aquest moviment popular per a reclamar, mitjançant manifestacions al cor mateix de les institucions europees, la nostra participació, com a nació normal, en la construcció de la nova Europa, i per a plantejar-hi quin futur europeu desitjàvem. Segurament la campanya més vistosa va ser la que va culminar el 13 d'octubre de 1987 amb una manifestació a Estrasburg, on una delegació va consignar al president del Parlament Europeu una carta que acompanyava cent mil signatures a un text de sol·licitud perquè aquest Parlament reconegués el català com a llengua oficial en les institucions europees. La carta feia memòria de la primera anada popular catalana a la mateixa seu del Parlament Europeu, l'11 d'octubre de 1982, en el transcurs de la qual els exponents de la societat civil catalana demanaren que, quan l'Estat espanyol entrés a formar part de les Comunitats Europees (no fou fins al 1986), el Parlament Europeu acollís la nació catalana en tant que nació «diferenciada de totes les altres», deia textualment la demanda. No era això un brindis al sol. Era l'expressió d'una ferma voluntat de participar, col·lectivament, en primera persona, i en virtut d'uns drets inalienables, en la construcció d'una «Europa humana i humanitzadora». La carta proposava al Parlament Europeu que es fes seu el projecte de l'*Europa de les nacions*, projecte capaç de fer superar i resoldre tantes dinàmiques negatives que genera «l'Europa dels estats», al voltant de la qual hom s'entesta d'edificar la Comunitat Europea. L'Europa de les nacions reclamada pels catalans era —concloïa la carta— l'expressió d'un repte: que la Comunitat Europea es decidís a integrar, en un pla d'igualtat, les seves diferents realitats nacionals, de manera que cap d'elles no es pogués sentir marginada, al contrari del que alimentava l'Europa dels estats, representativa d'una Europa no deslliurada de les divisions i les exclusions. Unes primeres proves que la petició catalana era ben acollida pel Parlament Europeu —llegim en els últims paràgrafs de la carta— seria que aquest es fes seva la reivindicació que «fos fixat tot el territori nacional català com a circumscripció electoral única i pròpia per a les eleccions europees» i que el català esdevingués llengua oficial del mateix Parlament Europeu, única institució europea representada per ciutadans democràticament elegits.

5. Tot això havia estat escrit i plantejat el 1982 i el 1987, abans i poc després que l'Estat espanyol i, amb ell, els Països Catalans fossin, automàticament, membres de les Comunitats Europees, esdevingudes més tard Unió Europea. Una altra vegada les peticions catalanes es perderen al desert. Com han naufragat noves i més recents peticions anàlogues. A aquest punt, he de recordar que les frustracions de contingut europeu han ajudat a donar més argu-

ments als catalans favorables a constituir-nos en un estat sobirà dintre d'Europa. I, en conseqüència, a decidir-nos a reclamar, sense embuts, davant dels organismes internacionals competents, que ens acceptin com un nou estat, amb tots els atributs que tenen els estats lliures. Així, esdevindríem una nova estrella en la bandera europea, amb les mateixes dimensions que les altres i en el lloc ben evident que ens correspongui. Aquest seria, en tot cas, el futur europeu per al qual val la pena lluitar i per al qual la societat catalana hauria de mobilitzar-se. De moment, la lluita política i social s'hauria d'orientar cap a fer possible la convocatòria d'un referèndum per tal que els catalans poguessin exercir el seu dret a l'autodeterminació. Es tracta d'una reivindicació basada en una sèrie de raons, que ara no tinc temps de desglossar, i en la confiança que els canvis en sentit progressista o emancipador de la humanitat depenen dels pobles i no dels estats constituïts, sempre refractaris a qualsevol cessió de poder. És en aquesta línia que s'hauria d'interpretar, per exemple, la ingent manifestació popular pels carrers de Barcelona feta sota el lema «Som una nació i tenim el dret de decidir», el 18 de febrer de 2006. Fou una manifestació, segons que afirmaren observadors i comentaristes, que ha de figurar com les més emblemàtiques i significatives del postfranquisme. L'energia produïda en i per aquesta manifestació es convertirà en un impuls important per capgirar la situació a favor de l'emancipació de la nació catalana?

6. L'interrogant no és balder. Perquè, és prou evident, els corrents polítics dominants al món i, en particular, a Europa, no van per aquests viaranyos. Si més no, les persones anomenades *políticament correctes* creuen que és perdre el temps somiar que tard o d'hora l'evolució d'Europa portarà a canvis tan radicals que donin la raó als aspirants catalans a la independència, a tenir un estat propi. En tot cas, moltes d'aquestes persones, si bé creuen que el futur europeu més pròxim a les aspiracions del poble català correspondria al que ve formulat en l'ideal de l'Europa de les nacions, o en la represa de la sobirania, o en la independència dels Països Catalans dintre d'Europa, etc., allò que, segons elles, és de veritat factible, de cara al nostre futur immediat, és saber-nos infiltrar, per a ser el més determinants o imprescindibles possible, en l'Europa dels estats. És a dir, allò que ens convé és saber-nos situar millor en el que, ara per ara, és la Unió Europea. I, des de dintre, ens cal anar cercant quins camins hem d'emprendre per arribar sempre més lluny o més a prop del que voldríem. És en aquesta perspectiva que, mentre s'estava confeccionant el text de l'anomenada Constitució europea, apareixia la Convenció Catalana per al Debat sobre el Futur de la Unió Europea, una iniciativa que va aplegar, sota els auspicis del Govern de la Generalitat de Catalunya, tres-cents vint-i-nou persones, escollides per la seva provada competència entre «representants dels àmbits socials, econòmics, polítics, culturals i religiosos» de Catalunya. Al terme de diverses sessions, que duraren un any, la Convenció publicà, el 2003, un llibre titulat *80 propostes per a una nova Europa* (Barcelona: Generalitat de Catalunya. Patronat Català Pro Europa, 2003). En síntesi, els membres de la Convenció es declaraven partidaris

de crear una mena de coalició amb els qui opten perquè la Unió Europea es transformi, a llarg termini, en una federació plurinacional. Per a endegar la marxa vers aquesta fita, proposaven inventar, sense pretendre sortir-se de l'àmbit de l'Europa dels estats, una pedagogia que dugués la Unió Europea a constituir-se —expliquen les conclusions— en un espai en el qual es doni una consideració específica i explícita a les anomenades *regions amb competències legislatives* i a les denominades *nacions sense estat propi*, «com és el cas de Catalunya» (i, per extensió, la resta dels Països Catalans, es deixa entendre). Els representants d'aquestes regions o nacions sense estat haurien de poder participar activament en les reunions del Consell de Ministres de la Unió que tractin temes que les afecten directament i en dos organismes, avui inexistents però que es podrien instituir amb relativa facilitat: un que tingués com a objectiu el control de la subsidiarietat —un terme clau per a entendre els diferents nivells en els quals han de desenvolupar-se els poders representatius de la Unió Europea— i un altre que fos com un consell dels pobles. En aquest context, les regions amb llengües i cultures pròpies haurien de gaudir d'un ple reconeixement d'aquestes llengües i cultures i de la facultat de poder-les usar arreu, com ja ho poden fer les llengües i cultures estatalitzades. En aquesta perspectiva, de moment, seria necessari potenciar i omplir més de contingut i de competències codecisòries el Comitè de les Regions, institució que ara compta poc dintre de la Unió Europea. D'altra banda, el Parlament Europeu hauria de ser bicameral, de manera que cada una de les cambres articulés els interessos dels estats i de les regions amb competències legislatives. Més enllà, però, dels aspectes institucionals en què la presència catalana hauria de ser més rellevant i respectada, els catalans voldrien que la Unió Europea generés espais en què fos possible «recompondre la relació entre valors, identitats i interessos com a elements centrals de la política».

7. Val a dir que pràcticament cap de les propostes presentades per la Convenció va entrar en l'anomenada *Constitució europea*. Per més que els redactors d'aquest document havien dit i repetit que tindrien en compte les propostes que els adreçarien des de qualsevol país de la Unió Europea, i per més que les propostes catalanes foren gairebé les úniques que arribaren a mans dels redactors de la mateixa Constitució europea. Tot i així, al marge de la Constitució, s'ha posat en marxa la Conferència d'Assemblees Legislatives Regionals Europees (CALRE), constituïda per integrar les dites regions amb competències legislatives en els processos de decisió de la Unió Europea i per aprofundir en el principi de la subsidiarietat. (Per cert, aquesta Conferència és presidida, des del proppassat 29 de gener, pel president del Parlament de Catalunya.) També la llengua catalana ha estat presa més en consideració per les institucions europees, si bé encara no s'ha acceptat com a llengua oficial a tots els efectes.

En una línia paral·lela a la de la Convenció que acabo de citar, els nous estatuts d'autonomia de les regions que formen els Països Catalans posen èmfasi —sobretot l'Estatut de

Catalunya— en la nostra comuna vocació europea, la dimensió europea en la qual els respectius governs autònoms volen integrar les seves polítiques. Hi consagren una sèrie d'articles —alguns d'ells retallats o suprimits per les instàncies espanyoles, que els jutjaven massa agosarats— que determinen com participar, des dels governs autònoms, en les institucions europees i ser-ne part activa i codecisòria, a la llum dels principis de subsidiarietat i de proporcionalitat. Està per veure què aportaran les aplicacions d'aquests articles al futur europeu de la nació catalana. En tot cas, els redactors d'aquests estatuts deixen entendre que són ben conscients que avui depenem ja, en un percentatge del 60 %, de les decisions preses per les institucions europees, i que les inversions i altres relacions dels nostres empresaris van creixent més en el context europeu que en l'estrictament espanyol.

8. Les anàlisis i els plantejaments que he anat desgranant fins aquí ens assenyalen les vies seguides pel que, al començament, definia com a *fil conductor cap al futur europeu dels catalans*. Ens podem continuar demanant si aquest fil conductor pot dur-nos encara a aconseguir els objectius de tantes reivindicacions, en bona part, constantment frustrades. Deixo la pregunta a l'aire. Però, abans de posar el punt final a la meva intervenció, voldria, ni que fos sumàriament, parlar d'un altre camí obert, el qual —ja ho adverteixo des d'ara— pot semblar, a primera vista, un mer producte de la imaginació (si no és que es converteix en l'eclosió o alternativa dels altres camins que he esmentat abans i esdevé la que millor apunta cap al nostre futur dintre d'Europa). Entro en matèria, reculant en el temps per prendre embranzida.

És veritat que ignorem cap on va ben bé Europa. No afirmo res de nou. Sense anar gaire lluny cap al passat, en els últims decennis, Europa ha viscut una sèrie de canvis que ens mostren com, sovint de forma insospitada, s'ha anat transformant, amb profunditat i rapidesa, sacsejada per la irrupció d'esdeveniments sovint inesperats. Com era Europa fa cent anys, quan es va fundar l'Institut d'Estudis Catalans? Era una Europa amb diversos imperis interns i amb imperis externs, o sigui, colonitzadora a fons. Els Països Catalans, cancel·lats gairebé del mapa, intentaven surar en aquest context. Simptomàticament apareixia aleshores la *Història dels moviments nacionals*, obra de Rovira i Virgili, on es respira ja la vocació europea dels catalans. Aquesta Europa es va desfer, arran d'una primera guerra europea d'abast mundial. Fa exactament cinquanta anys, el 1957, quan es van fundar les Comunitats Europees, Europa estava dividida en dos grans blocs irreconciliables i versemblantment indestructibles. Recordeu allò del «teló d'acer»? En aquell moment, el futur d'Europa era molt hipotecat per aquesta realitat i qualsevol planificació estava tocada per la confrontació d'una Europa «doble». Llavors, els catalans no podíem ni pensar (si bé ho podíem desitjar) que sortiríem ben parats d'una dictadura antieuropea que semblava eterna. Europa, el nostre futur, quedava molt lluny, tot i que trobem ja escrits, més o menys clandestins, que parlen d'una Europa que, com he recordat abans, havia de curar-nos dels nostres mals. Qui

podia pensar-se aleshores que avui, sense guerres entremig de dimensió mundial com aquelles nascudes a la mateixa Europa durant la primera part del segle XX, el teló d'acer hauria desaparegut i que arreu s'estendria l'anomenat *neoliberalisme polític i econòmic*, i nosaltres ja ens trobaríem damunt del cavall de la Unió Europea? Avui, contra els pronòstics més raonables del 1957, el conjunt d'Europa navega en un altre mar i va cap a altres horitzons. Si l'Europa actual era, fa cinquanta anys, quasi inimaginable, segurament ho és molt més encara el nostre futur, el d'Europa i el dels catalans en particular. Ara, Europa, i amb ella nosaltres, està envaïda per una mena de tsunami, és a dir, per allò que definim amb el mot globalització; Europa viu sota els efectes d'unes onades imparables i arrasadores, que preconitzen, entre altres efectes, la desaparició de les diferències nacionals i culturals, substituïdes per una espècie de societat amorfa i d'una cultura de la uniformitat, alimentades per les sempre noves i renovades tecnologies. En aquestes condicions, què serà Europa, què serem nosaltres, dintre de ben pocs anys? I, en definitiva, on seran, si encara són en algun indret, la nostra nacionalitat i la nostra cultura? Quines necessitats haurem de satisfer quan la deslocalització de les nostres indústries i la pèrdua d'altres fonts de benestar hagin arribat al seu clímax, amb totes les conseqüències negatives econòmiques i socials? No ens trobarem completament inserits en un món sempre més dependent de les fàbriques xineses, de les grans administracions amb seu a l'Índia, dels principals recursos energètics a mans dels russos, allunyats del nostre abast? On ens hauran portat els amenaçadors canvis climàtics que ja ens duen a pensar que tal vegada els nostres joves estaran obligats, com aquell qui diu, a traslladar-se cap al nord d'Europa, a collir olives i raïms perquè és allí on creixeran les oliveres i les vinyes, i on es farà l'oli i el vi? On ens refugiarem, en previsió de la pujada de les aigües de la Mediterrània i de la sequera que haurà convertit les nostres terres en un desert? Vist l'índex alarmant de natalitat, no serem un club de jubilats o prejubilats a qui no quedarà altre remei que convertir-se en guies per a xinesos, indis i altres turistes benestants del parc temàtic en què s'hauran convertit els Països Catalans?

Evidentment, si em deixés endur només per aquestes previsions, potser no tan estrambòtiques com semblen, hauria de posar punt final aquí, dient: senyores i senyors, estem arribant a un carrer sense sortida; el nostre futur europeu ha desaparegut abans d'hora, si més no com a nació vertebrada en una determinada cultura. Però, malgrat tot, crec que no necessàriament les coses han de passar com són de témer. Europa ha donat molts tombs, i per què no ha de continuar donant-los, ara a favor nostre? Per tant, no parlaré empès tan sols per la visió apocalíptica que acabo d'apuntar ni pels interrogants que he posat. Pensaré en termes que em fan afirmar que una altra Europa és possible.

I, des d'aquesta òptica, no perdem de vista que la Unió Europea ha decidit construir-se a partir d'un model propi, d'acusada originalitat. No busca la manera d'imitar un altre model existent com, per exemple, el nord-americà, en què tots els ciutadans han de sentir-se membres d'un sol poble, inexistent a Europa, amb una sola llengua que els aglutini i una

sola cultura que vehiculi una manera de ser comuna. La Unió Europea ha optat per assolir la unió mitjançant o com a fruit del respecte a la diversitat de llengües, cultures i identitats que configuren el mapa europeu; un mapa comparable a un mosaic on cada una de les peces és igualment necessària perquè el mateix mapa sigui complet. És evident que, fins ara, la Unió Europea no ha estat molt coherent en aquest respecte, s'ha deixat endur per rèmores generadores de discriminacions i altres injustícies, per salvar o justificar els estats membres. Tot i així, a causa d'unes evolucions econòmiques i altres interessos sempre més potents i determinants, els estats van perdent llast, a mesura que les institucions europees es fan més indispensables. La tasca principal d'aquestes institucions és, però, aconseguir la unió europea com a resultat del respecte a la diversitat, com a fruit de la pràctica cada vegada més profunda de la democràcia, de l'exercici dels drets individuals i col·lectius. Tot, en un nou espai concebut sense fronteres i altres barreres o divisions que ens separin o posin uns europeus sobre uns altres, al contrari de com ha estat Europa durant els últims segles. És, doncs, en aquestes coordenades que ens hem de moure i anar cap al nostre futur europeu, amb el convenciment que, ara més que mai, una Europa així és la nostra gran oportunitat. Els catalans hi podem fer un discurs d'avantguarda, de futur positiu, no solament nostre sinó també del conjunt dels europeus. Sempre que no pretenguem reproduir divisions que ja no tenen pervindre en una Europa sense fronteres i que presentem la defensa de la nostra identitat nacional i de la nostra cultura com a factors preeminents de la diversitat, font de la unió volguda per la Unió Europea. En aquest sentit, el nostre futur europeu està condicionat —almenys en bona part— pel compromís que vulgui prendre la societat catalana i pel convenciment que la defensa de la nostra identitat nacional i de la nostra cultura és l'única opció que tenim per ser plenament europeus, per ser normals dintre de la Unió Europea. Aquest discurs és possible, hem de reconèixer-ho, gràcies al que al començament i al llarg de la meua exposició he definit com a *fil conductor*. El seu contingut és una mena de recull de tants esforços, plantejaments, reivindicacions, que han anat marcant el nostre camí cap a Europa. Sense aquesta mirada cap a la nostra història, cap a les nostres coherències, amb els seus alts i baixos, certament que el nostre discurs d'avui seria molt buit, com seria fluix si no partís-sim del fet que Europa ha après de la seva història recent que la seva renovació no pot realitzar-se recorrent a la força. Perquè la força, la imposició, l'exclusió, la minorització, etc., no solucionen mai els problemes; n'afegeixen. Són les idees que han de ser més fortes que les bombes, tot pensant que els canvis no els fan els estats sinó les voluntats dels pobles. Ho deien —recordem-ho— els fundadors de les Comunitats Europees.

En fi, un altre futur europeu és possible. El veig més enllà de si ens convé o no tenir un estat propi; el veig en la perspectiva d'uns plantejaments nous que tenen en compte el fet de trobar-nos dintre d'un espai privat de fronteres, en el qual, per lògica, els Països Catalans s'han de recompondre, la nostra identitat nacional ha de ser revaloritzada i respectada com ho són les identitats de les nacions lliures, i la nostra cultura, amb la llengua compresa, ha

de ser resituada al lloc de normalitat europea que li pertoca. El nostre discurs es posa en línia de tants altres discursos que estem escoltant, en el sentit que la globalització, imparable també a Europa, tan sols serà positiva si les identitats nacionals i les cultures singulars fan front comú per convertir-se en l'altre plat de la balança del progrés humà. Aquest és, en definitiva, el millor discurs que ens podem formular —crec— per participar en el procés de construcció, en primera persona, de la unió en la diversitat, de la Unió Europea.

Mirant cap a aquest horitzó, el fil conductor de les reivindicacions catalanes de contingut europeu arribarà o arribaria al seu zenit: l'Europa de les nacions, l'Europa de la convivència democràtica, amb la independència i sobirania de tots els seus pobles compartida... Estic parlant d'una Europa possible que, en aquesta perspectiva, ha sabut ja trobar solucions de llarga mirada, pròpies i suggestives, en casos com el de Montenegro i del Kosovo. Tot, realitzat amb la idea de construir nous marcs i no de destruir o rebaixar drets, d'unir més i millor en la diversitat. Crec que els Països Catalans ens podem beneficiar d'aquest corrent o d'aquestes sinèrgies. Tal vegada, més aviat del que ens pensem podem arribar a bon port. Tant de bo! Europa continua sent imprevisible, Europa, repeteixo és la nostra gran oportunitat.